

Stanisław Grodź

Sprawozdanie z Trzeciej Konferencji Europejskiego Towarzystwa Teologii Międzykulturowej i Studiów Międzyreligijnych (ESITIS) (Stambuł, 26 - 29 kwietnia 2011)

Nurt SVD 46/1 (131), 257-260

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Sprawozdanie z Trzeciej Konferencji Europejskiego
Towarzystwa Teologii Międzykulturowej i Studiów
Międzyreligijnych (ESITIS)
(Stambuł, 26-29 kwietnia 2011)**

Stanisław Grodź SVD

W ciągu sześćioletniej historii istnienia *European Society for Intercultural Theology and Interreligious Studies* (ESITIS) jego członkowie po raz trzeci zebrali się na konferencji, której tytuł brzmiał: *The Study of Religions in a Changing Europe: Integrity, Translation and Transformation*. Tegoroczna Konferencja została zorganizowana przez Trinity College w Dublinie i Wydział Teologii Uniwersytetu Marmara z anatolijskiej części Stambułu, odbyła się w Stambule, w dniach 26-29 kwietnia 2011 roku i zgromadziła ponad 70 uczestników z różnych ośrodków akademickich Europy. Liczbę uczestników konferencji zwiększyło (o ok. 60 osób) połączenie konferencji ESITIS z prowadzonym przez Trinity College w Dublinie *European Intensive Programme* dla doktorantów z kilkunastu uniwersytetów Europy. Obrady odbywały się w pomieszczeniach należących do uczelni stambulskiej.

Program konferencji składał się z dziewięciu sesji, z których dwie (trzecią i siódmą) przeznaczono na prezentację dwudziestominutowych komunikatów w siedmiu równoległych grupach. Na pierwszej sesji powitano uczestników, a inauguracyjny wykład na temat stosunków międzykulturowych i międzyreligijnych w Stambule wygłosił profesor filozofii religii Mehmet Aydina. Sesję drugą zatytułowano: *Rozliczając się z przeszłością. Historyczne narracje o religijnej różnorodności w zachodniej i południowo-zachodniej Europie*. Zaprezentowano tu trzy referaty. Thomas Bremer, profesor ekumenizmu i studiów nad problematyką pokoju w Instytucie Ekumenicznym Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Münsterze, porównał odzwierciedloną w architekturze Münsteru i Stambułu różnorodność religijną i zmagania poszczególnych grup religijnych (także w ramach tej samej tradycji religijnej) w okazywaniu własnej siły przez architekturę. Öner A. Certez, psycholog religii z Uniwersytetu w Uppsali, przedstawił referat

pt. *Asyryjskie spojrzenie na Turcję z perspektywy imigracyjnej – tworzenie Innego*. W trzecim referacie Angeliki Ziaka, z Uniwersytetu Arystotelesa w Salonikach, mówiła o muzułmańskich mniejszościach w Grecji.

W sesji czwartej drugiego dnia konferencji zaprezentowano trzy kolejne referaty. Sesję zatytułowano: *Dynamika władzy, ukryte interesy, zmieniające się autorytety*. Wprowadzający referat pt. „*Coś, co wydaje mi się tak dobre, nie może być złe*”. *Autorytet religijny i podejście subiektywne* – wygłosiła Kajsa Ahlstrand z Uniwersytetu w Uppsali. Następnie Hans-Joachim Sander, profesor dogmatyki na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Salzburgu, wygłosił referat pt. *Zglobalizowana bezsilność (powerlessness) heterotopicznego obywatela. Locus dla publicznego autorytetu religii*. Sesję zakończyło wystąpienie Zilki Spahić-Šiljak z Uniwersytetu w Sarajewie pt. *Negocjowanie relacji sił: dialog wieloreligijny między naukowcami i społeczeństwem obywatelskim w Bośni i Hercegowinie*.

Sesja piąta składała się z dwóch wystąpień. Najpierw David Cheetham z Uniwersytetu w Birmingham mówił na temat: *Nauczanie teologii i religii oraz badania nad teologią i religią w Wielkiej Brytanii z odniesieniem do doświadczenia Birmingham*. Następnie Ina Merdjanova z Trinity College w Dublinie (a wcześniej z Uniwersytetu w Sofii) przedstawiła problemy związane z uczeniem i badaniami nad teologią i religią w Bułgarii. Tego samego przedpołudnia w sesji szóstej uczestnicy usłyszeli trzy dalsze wystąpienia. Oddbjørn Leirvik z Wydziału Teologii Uniwersytetu w Oslo przedstawił zarys swojej wizji badań teologicznych i religioznawczych w referacie pt. *Międzyreligijne badania i wieloreligijne wydziały teologii*. Na ten referat krótko odpowiedział Yassir Ellethy z Wolnego Uniwersytetu w Amsterdamie. Trzeci referat – pt. *Centrum Badań Religioznawczych i Prawno-Kanonicznych trzech monoteistycznych religii (mozaistycznej, chrześcijańskiej i islamskiej)* – wygłosił Nicolae Dură z Uniwersytetu Owidiusza w Konstancy. Sesja ósma składała się z dwóch referatów. Norbert Hintersteiner z Trinity College w Dublinie wygłosił referat pt. *Religie w tłumaczeniu*, koncentrując się na możliwości i niemożliwości tłumaczenia Biblii i Koranu na inne języki. Następnie Maureen Junker-Kenny, także z Trinity College w Dublinie, przedstawiła referat pt. *Tłumaczenie jako wymóg racji publicznej oraz tradycji „wiary szukającej zrozumienia”*.

Kończowa, dziewiąta sesja podjęła inny, bardzo aktualny temat: *Islam w Europie/euroislam*. Safet Bektović z Wydziału Teologii Uniwersytetu w Kopenhadze poruszył główne zagadnienie sesji, nadając mu duńską i bośniacką perspektywę. Referat Tahira Abbasa z Uniwersytetu Stambulskiego dotyczył mniejszości muzułmańskich i rozwoju brytyjskiego islamu w kontekście po 11 września. Ostatnim referatem

konferencji było wystąpienie Riem Spielhaus z Wydziału Teologii Uniwersytetu w Kopenhadze pt. *Przyszłe wyzwania islamu w Europie*. Sesję i całą konferencję zakończyła krótka dyskusja panelowa z udziałem trójki referentów ostatniej sesji oraz Angeliki Ziaka i Iny Merdjanovej.

Program konferencji był niezwykle intensywny. Nie wszystkie referaty posiadały jednakową wyrazistość i jasność. Wynikało to jednak nie tyle z wad ich struktury czy stylu, co raczej z trudności związanych z poszukiwaniem nowych koncepcji i rozwiązań, np. studiów międzyreligijnych. Skupiając się na kwestii edukacji teologicznej i religijnej, zwracano uwagę na niebezpieczne procesy traktowania wiedzy i procesu nauczania wyłącznie jako środków do celu, tzn. nadawania im wyłącznie utylitarного znaczenia. Obserwowalne tendencje ze strony rządów niektórych krajów Europy wydają się prowadzić do likwidacji uniwersyteckich przestrzeni i platform wymiany myśli, które nie mają bezpośredniego zastosowania w gospodarce. Jednocześnie zwracano uwagę na to, że czołowi myśliciele dostrzegają (na nowo) pozytywną rolę odgrywaną w funkcjonowaniu społeczeństwa i państwa przez religię. Podkreślano też konieczność transformacji edukacji nie tylko religioznawczej, ale także teologicznej w kontekście europejskiej wieloreligijności.

ESITIS powstało z inicjatywy uczonych z północno-zachodniej Europy, ale poszerza grupę swoich członków o badaczy z pozostałych części Europy. Połączenie tegorocznej konferencji z *European Intensive Programme* dla doktorantów oraz zaakcentowanie kontekstu bałkańskiego (z udziałem badaczy z Turcji) przyczyniło się do zwiększenia zainteresowania działalnością stowarzyszenia. Mimo swojej skomplikowanej (i być może nie do końca dla wszystkich jasnej) nazwy, stowarzyszenie zrzesza badaczy problematyki religijnej, którzy są mniej lub bardziej obeznani z teologią, a przynajmniej słowo „teologia” nie wywołuje w nich reakcji alergicznej. Znaczące jest także to, że konferencja gromadzi teologów z europejskich wydziałów teologicznych, w których teologia przestała być domeną duchownych. To nie znaczy, że dystansuje się od nich i od eklezyjalnego autorytetu. Nie jest jednak utożsamiana z „wydzieloną” domeną duchownych. Znaczące jest przy tym to, że teologia stanowi przedmiot szerokich zainteresowań członków stowarzyszenia i uczestników konferencji.

Jednym z istotnych wymiarów zainteresowań członków ESITIS są zagadnienia dotyczące obecności i rozwoju islamu w Europie oraz kontaktów chrześcijańsko-muzułmańskich. Niniejsza konferencja ukazała to ponownie wyraźnie, jednocześnie silnie akcentując poszerzenie perspektywy badań nad islamem na całą Europę, łącznie z Turcją.

Warto dodać, że nad uwzględnianiem tej poszerzonej perspektywy od pewnego czasu pracuje Centre for European Islamic Thought na Wydziale Teologii Uniwersytetu w Kopenhadze. Wysiłki takie dostrzega się także w innych inicjatywach, np. konferencji zorganizowanej przez Heythrop College w marcu 2011 roku w Londynie.

Muslims in Poland and Eastern Europe:
Widening the European Discourse on Islam

Katarzyna Górak-Sosnowska (ed.)

